

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОСВІТНІХ СИСТЕМ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ

У статті проаналізована діяльність Я. Ряппо, який знайшов прогалини в навчанні в Україні. Цей проект проаналізував Я. Ряппо, який відзначив, що система українського навчання відрізняється від інших систем освіти в світі, зокрема Великобританії, виокремив зв'язок інших педагогів Британії у ХХ ст. Протягом ХХ століття були вивчені світові організації, які ініціювали інтеграційні процеси в навчальній сфері задля головної мети – підвищення її ефективності. Європейські фахівці висловлюють думку про те, що сьогодні якісна освіта не може обмежуватися лише набуттям умінь читати, писати, рахувати, натомість вона повинна охоплювати досить широкий спектр соціально-технологічних знань, умінь і навичок – комп'ютерна, екологічна, політична грамотність.

Ключові слова: професійні школи, виховання, організації, навчання, аналіз, діяльність, системи, освіта, проект.

В статье проанализирована деятельность Я. Ряппо, который нашел пробелы в обучении в Украине. Этот проект проанализировал Я. Ряппо, который отметил, что система образования Украины отличается от других систем образования в мире, особенно Великобритании, выявил связь других педагогов Британии в ХХ в. В течении ХХ века были изучены мировые организации, которые инициировали интеграционные процессы в образовательной сфере для главной цели – повышения её эффективности. Европейские специалисты рассказывают о том, что сегодня качественное образование не может ограничиваться только приобретением уметь читать, писать, считать, к тому же, оно должно охватывать широкий спектр социально-технологических знаний, умений и навыков – компьютерная, экологическая, политическая грамотность.

Ключевые слова: профессиональные школы, обучение, анализ, организации, обучение, деятельность, системы, образование, проект.

This essay related about Yan Ryappo's activity, who was organized in the field of education in Ukraine. The project of educational system made by Ryappo is analyzed, Ukrainian and Russian systems of overall labour high professional schools were differentiated, related about others Britain's pedagogues in XX century. During XX century were educated universal

organizations, which initiated international processes in educational sphere with aim of rising her effectiveness. In modern conditions demands to education begin width, than passing of complex discipline knowledge's, from education we waiting training to life, formation readiness to continuous education. European specialists to tell, that quality education can't limited only acquisitions to read, to write, to count, also can envelop widely spectrum of social- technological knowledge's, ability and skills – computers, ecological, political literacy. Expressed recommendations include to necessary contents education block of knowledge's as: protection of environment, antiracism education, studying local dialects, sexual education, protection of health, rational feeding, problems of population, prevention of alcoholism, drug addition etc.

Key words: *professional schools, teaching, analysis, organizations, training, activity, systems, education, project.*

Постановка проблеми. Приєднання України до Болонського процесу зумовило широку освітню інтеграцію, упровадження ступеневої освіти. Структурне реформування шкільництва в Україні відбувається згідно з принципом збереження національних педагогічних традицій і позитивних надбань минулого, приведення національної освітньої системи і педагогічної науки у відповідності з науковими досягненнями країн світу.

Концепцією національної системи освіти, що набула чинності в Україні з 2001 р., визначено, що основою національного виховання є стверджені принципи національної педагогіки. Щоб українська освіта вже в найближчому майбутньому змогла інтегруватися у світовий освітній простір, необхідно створити умови для використання у педагогічній науці та виховній діяльності навчальних закладів цінних напрацювань минулого [2, с. 28].

Серед просвітників, українських громадських діячів в освітній галузі цікавим є досвід Я. Ряппо, який показав приклад раціонального поєднання традицій народного виховання і об'єктивних вимог суспільства і державних органів влади до розробки питань у ХХ ст.

В основі національної освітньої системи він обстоював доцільність використання кращих досягнень інших країн світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні проблеми становлення національної системи освіти в Україні розкрито в роботах В. Л. Борисова, Р. Г. Вендровської, О. В. Глузмана, О. Г. Дзевєріна, С. Т. Золотухіної, О. М. Микитюка, І. Ф. Прокопенка, О. В. Сухомлинської, Н. М. Якушко та ін. [3, с. 78].

У контексті реформування сучасної освітньої галузі особливе зацікавлення викликає період першої третини ХХ ст. Цей історичний період характеризується активізацією процесів самоусвідомлення українізації в усіх галузях життєдіяльності, розвитку суспільних наук.

Значний внесок у дослідження сучасних освітньо-виховних систем

провідних країн світу зробило багато вітчизняних дослідників, серед яких О. Алексеєва, Я. Бельшаз, Н. Вишенська, Ю. Укке, Л. Фаннінгер, М. Форбен, Т. Швець. Значна кількість наукових робіт присвячена досвіду Великої Британії – країни, яка досягла значний успіхів у галузі освіти й виховання. Разом із тим система виховної роботи Великобританії має багатовікові традиції виховання та освіти на засадах загальнолюдських цінностей, а тому ознайомлення з нею може виявитися корисним у процесі модернізації та реформування сучасної освітньо-виховної системи України [7, с. 144].

Мета статті – визначити відмінності ролі освіти і виховання в Україні і Великій Британії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основі створення єдиного освітнього простору лежать засади гуманізму й демократизму, що потребують спільних теоретичних підходів до визначення основних цінностей освіти й виховання. Саме тому, така система цінностей освіти й виховання є однією з найважливіших ознак і об'єднаної Європи, а отже, і Великої Британії, де в основі формування моральної та відповідальної особистості лежить ціннісний підхід.

Особистість організовує й регулює свій життєвий шлях. Вона не реагує пасивно й механічно на зовнішні впливи, а виявляє власне ставлення до різних сфер буття й самостійно приймає рішення, що змінюють напрям і процес її життєвого шляху [1, с. 119–124].

На розвиток цінностей та ціннісних орієнтацій західноєвропейських країн, зокрема Великої Британії, значною мірою вплинули зміни в політиці ставлення до влади, зміна форм власності, розвиток виробництва, розподіл праці. Отже, формування цінностей – це динамічний процес, який завжди знаходиться під впливом різноманітних чинників (економічних, політичних, соціальних, етнічних, історичних, культурних, релігійних тощо). Це означає, що цінності мають власну динаміку, зумовлену особливостями розвитку суспільства, та власну значущість у різних суб'єктів у різні періоди розвитку суспільства та цивілізації загалом. Так, наприклад, у деяких групах найбільшого значення можуть мати політика або честь, гідність, соціальний статус, в інших – гроші, багатство, влада, ще в інших – ідеологія.

Це соціально значущі уявлення про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба, які складаються із двох аспектів – суспільного та особистісного. Саме тому цінності мають тенденцію до диференціювання залежно від їхньої значущості для індивіда та надання їм особистісного значення. Але в будь-якому разі цінності орієнтуються на вимоги суспільства.

На сучасному етапі розвитку вимоги до освіти в британців, як і всіх європейців у цілому, змінилися в зв'язку зі змінами суспільства, новими стратегічними орієнтирами розвитку економіки, політики, соціокультурної сфери, інформатизації та динамічності суспільства.

Спільні проблеми багатьох суспільних цивілізацій зумовили.

окреслення спільних закономірностей розвитку освіти, серед яких:

- забезпечення дітей правом вибору й однаковими умовами для отримання загальної освіти, незалежно від їх соціальних або генетичних можливостей;
- широке впровадження нових технологій в усі ланки системи загальної освіти;
- піднесення ролі альтернативних систем та інноваційних процесів,
- орієнтація на державно-громадські принципи управління системою загальної освіти;
- культурологічна та екологічна спрямованість освіти;
- орієнтація освітнього процесу на духовне самовдосконалення;
- забезпечення умов для безперервної освіти особистості впродовж усього життя.

Освіта початку третього тисячоліття розглядається як процес фізичного й духовного формування особистості, яка свідомо орієнтується на ідеальні образи, історично зумовлені й більш-менш чітко зафіксовані в суспільній свідомості соціального еталона громадянина.

У зв'язку з важливістю та підвищенням ролі освіти в міжконтинентальному масштабі педагогічні системи різних країн спрямовують зусилля на інтеграцію (лат. «*integratio*» – відновлення, об'єднання окремих елементів у ціле) та створення єдиного освітнього простору, що стало пріоритетною стратегією розвитку багатьох європейських держав, у тому числі й Великої Британії [5, с. 212].

Ураховуючи сучасну ситуацію, коли науковці все частіше порушують питання про створення єдиного культурного й освітнього простору, жодна держава, як зазначає Б. Л. Вульфсон, не може собі дозволити ізоляцію від світового простору. За словами І. В. Іванюка, відбувається процес історичної глобалізації – поєднання різних культур, цивілізацій, релігій, глобальної взаємозалежності в галузях технології, політики, культури, економіки. Характерними ознаками європейської освіти є демократизм, самоорганізація навчання, фундаментальність підготовки фахівців та гуманітарне спрямування їхнього світогляду [6, с. 206].

Безперервність освіти є однією з провідних ідей, що покладена світовою педагогічною думкою в основу оновлення освіти. Це пояснюється поширенням ідей демократизації суспільного життя та освіти, демографічними змінами, пов'язаними з подовженням тривалості життя людей, появою й широким розповсюдженням нових інформаційних технологій, які дають принципово нові можливості для дистанційного та індивідуалізованого навчання.

Основні принципи побудови системи безперервної освіти є спільними для багатьох педагогічних систем, у тому числі Великої Британії та України, оскільки вони зумовлені об'єктивними потребами розвитку цивілізації. До таких принципів належать:

- орієнтація освітньої системи на неповторну індивідуальність

кожної людини, на базові потреби, серед яких найважливіше місце посідає потреба безперервного самовдосконалення й самореалізації;

- широкий демократизм, спадкоємність усіх ступенів освітньої системи, доступність і відкритість будь-якої з них для кожного індивіда незалежно від статі, соціального стану, національності, раси;

- гнучкість освітньої системи, її швидке реагування на освітній попит і особливості інтересів, стилів і темпів навчання різних категорій населення;

- різноманіття освітніх послуг, що пропонуються системою, право кожної людини після базової школи на вибір своєї стратегії подальшого навчання й розвитку;

- перебудова системи професійної освіти від прагматично орієнтованої на соціально орієнтовану;

- широке застосування електронних технологій з освітньою метою на будь-якому етапі життєдіяльності людей.

Тому одним з актуальних у педагогіці постає питання формування готовності учнівської молоді до безперервної освіти, а її домінантою є розвинена мотивація й сформованість особистісних якостей.

У контексті інтеграційних процесів фахівці все частіше звертаються до проблеми визначення європейських стандартів освіти. Власне поняття «стандарт» походить від англійського слова «standart», що означає норму, зразок, мірило.

Отже, європейський стандарт освіти передбачає навчання в дусі вимог ЄС, які передбачають формування спільної європейської свідомості, здатності самостійного й критичного мислення, солідарності й любові до ближнього, відкритості стосовно інших культур і релігій, взаємного культурного збагачення й мирного співіснування, збереження традиційних чеснот – вірність, доброта, скромність, старанність, ввічливість.

У сучасних західноєвропейських країнах необхідними показниками якості освіти вважаються інтелектуальний розвиток, високий професіоналізм, здатність до безперервної освіти, вміння встановлювати наукові, економічні, культурні контакти [4, с. 114].

Виховання в сучасній британській школі – процес доволі суперечливий, оскільки в ньому збереглися традиції авторитарного виховання та водночас поширюються тенденції розвитку самостійності, евристичного мислення, комунікативності, гуманності, толерантності й культури особистості.

Організація виховної роботи в навчальних закладах Великої Британії здійснюється відповідно до законодавчо-нормативної бази, якою керуються британські освітяни. Серед основних документів: Endowed Schools Act, 1868 (Закон про школу, який проголосив необхідність надавати освіту представникам обох статей); Public Schools Act, 1868 (Закон про публічні школи); Education Act, 1944 (Закон про освіту 1944 року); Education Reform Act, 1988 (Закон про реформування освіти 1988 року); School Teachers' Pay

---

and Conditions Act, 1991 (Закон про регулювання обов'язків та заробітної плати вчителів); Education (School) Act, 1992 (Закон про шкільну освіту 1992 року); The Schools White Paper «Higher Standards, Better Schools for All – More Choice for Parents and Pupils», 1997 and 2001 («Білі Книги» 1997 та 2001 років – збірник стандартів для покращення шкільного становища); National Curriculum (Національний навчально-виховний план) та інші нормативні матеріали.

З виходом «Елементарного Закону про Освіту» 1870 року (Elementary Education Act of 1870), який затвердив структуру універсальної освіти, школи. Згідно «Елементарного Закону про освіту» 1880 року (Elementary Education of 1880) освіта стала обов'язковою для дітей будь-якого походження віком від 5 до 10 років. «Закон про безкоштовну освіту» 1891 року (Free Education Act of 1891) передбачав державну оплату за шкільне навчання до 10 шилінгів на тиждень. У 1893 році Законом про елементарну освіту (шкільне відвідування)» (Elementary Education (School Attendance) Act of 1893) було підвищено вік учнів обов'язкового навчання до 11 років, а пізніше до 13 років. Законом про елементарну освіту (сліпі та глухі діти)» того ж року (Elementary Education (Blind and Deaf Children) Act of 1893) було проголошено про створення спеціальних шкіл з обов'язковою освітою для сліпих та глухих дітей. У 1897 році «Закон про волонтерські школи» (Voluntary Schools Act of 1897) забезпечив гранти початковим громадським школам, які не фінансувалися шкільним керівництвом (зазвичай церковно-приходські школи) [6, с. 201].

Із квітня 1900 року вищим початковим школам (higher elementary schools) було визначено надання освіти дітям з 10 до 15 років. «Закон про Освіту «Белфур» 1902 року («Balfour» Education Act of 1902) надав контроль над більшістю шкіл Англії та Уельсу новоствореним місцевим органам освіти (Local Education Authority). «Закон Фішера про освіту» 1918 року (Fisher Education Act of 1918) проголосив обов'язкову середню освіту до 14 років та поклав відповідальність за середню освіту на державу. Згідно закону, більшість вищих початкових та граматичних шкіл стали центральними або середніми школами, які фінансуються державою. Тим не менш, більшість дітей, які вступали до початкової школи все ще закінчували навчання в 14 років, замість того щоб піти в окрему середню школу. Після прийняття «Закону місцевої влади» 1929 року (Local Government Act of 1929) усі школи для бідних стали початковими школами, які фінансуються державою. Закон про «Освіту Батлера» 1944 року («Butler's Education Act of 1944) змінив систему освіти Для середніх шкіл Англії та Уельсу на тристоронню (Tripartite System): школи було розподілено на початкову (5–11 років) і середню школу (розподіл у велику кількість академічних середніх шкіл та більш професійно-технічних вторинних сучасних шкіл). У 1947 році обов'язковою освіта стала до 15 років. Сьогодні у Великій Британії, як уже зазначалось, одним з основних

освітніх документів є National Curriculum (Національний навчальний план). Відповідно до нього в ході навчання всі молоді люди повинні ставати:

- успішними учнями, які люблять учитися, прогресувати та досягати певних успіхів;
- упевненими індивідуумами, спроможними вести здоровий та безпечний спосіб життя, виконуючи необхідні життєві функції;
- відповідальними громадянами, здатними зробити позитивний внесок у розвиток суспільства.

У Великій Британії виходять із того, що саме школа є майстернею професіоналізму, а тому вона має допомогти кожній дитині виявити свої здібності до тієї чи іншої професії. У свою чергу професійна орієнтація – важлива складова навчання й виховання – закладає основи для формування й становлення особистості, її самореалізації тощо. Виходячи з зазначеного та з метою спрямування дітей на правильний вибір професії, розвиток у них уміння й здатності адаптуватися до сучасних умов і виробничих процесів, у країні, зокрема в одній з її частин (в Англії), існує спеціально розроблена успішна модель реалізації профорієнтації.

Отже, можна зробити висновок, що однією з головних тенденцій Великої Британії є максимальне врахування нахилів і можливостей людської особистості та використання їх для розвитку й укріплення економічних та політичних основ суспільства, де професійно орієнтована система країни є невід'ємною складовою навчального процесу шкіл, котрі залучають дітей до процесу вибору професійної діяльності з перших років навчання, і де професійна орієнтація є однією з важливих складових програми розвитку особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева О. В. Сучасні тенденції виховання та освіти в розвинених країнах світу // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3. – С. 113–124.
2. Антология педагогической мысли России второй половины XIX – начала XX вв. – М. : Педагогика, 1990. – 605 с.
3. Борисов В. Л. Розвиток загальноосвітньої школи та проблеми національної освіти в Україні в 1920–1933 рр. // Придніпровський науковий вісник. – 1998. – № 120. – С. 78–85.
4. Bramwell R.D. Elementary School Work. – 1990–1925. – London, 1961. – P. 114.
5. Вендровська Р. Б. Вишкільний курс. Матеріали до історії розвитку суспільно-політичної думки в Україні XIX–XX ст. – Брюссель, 1977. – 232 с.
6. Innovations in science and technology education / Ed. by B. Layton. – Paris, Unesco, 1990. – 247 p.
7. Peters A. J. The changing Idea of Technical education // British Journal of Educational Studies. – 1983. – Vol. 11, No 2. – P. 142–164.